

Csodatörténetek Máriapócsról¹

Miracle worked in Máriapócs

Földvári Katalin

MTA-SZAGKHF Lendület Görögkatolikus Örökség Kutatócsoport, Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola
inomniaparatus28@gmail.com

Initially submitted Sept 15, 2021; accepted for publication Sept.28, 2021

Abstract

Máriapócs is the spiritual centre of the Hungarian Greek Catholic Church and the most visited shrine in Central and Eastern Europe. The village became famous not only by the repeated lacrimation of the Theotokos Icon in the church, but also by the miracles worked by the same Icon. The first miraculous healing succeeded by the lacrimation in 1696 according to the sources. Although Emperor Leopold I mandated to transport the original icon to Vienna in 1697, the church Máriapócs was donated a copy in 1707, which was also weeping in 1715 and 1905. Miracles continued to happen not only by the original icon in Vienna, but also by the copy since 1715 down to our days.

This study presents the miraculous healings since 1696 to the present by written documents and data of in-person interviews.

Kulcsszavak

Máriapócs, kegyhely, ikon, csoda, gyógyulás,

Keywords

Máriapócs, shrine, icon, miracle, healing

„Máriapócs: az édes otthon. Máriapócs: a megújulás helye. Máriapócs az a hely, ahol a lélek még jobban vágyakozik arra, hogy megtisztuljon. [...] És Máriapócs: a gyógyulás helye. A Máriapócscon történt csodás gyógyulásokat nem lehet összeszámlálni. Nem csupán azért, mert itt a Szűzanya oltalmában olyan bőségesen áradt ki – és árad napjainkban is – a gyógyulás kegyelmi ajándéka, hanem azért is, mert nem is jut mindenkinek eszébe, amikor meggyógyul ő vagy hozzátartozója, hogy a csodát – Isten és az Istenszülő Szűz Mária nagyobb dicsőségének előmozdítására – tudassa egyházunk vezetőivel [...] Érthető ez persze, hiszen egy-egy csoda kapcsán akkora az öröm és a megrendültség, hogy erre talán nem is gondolnak az esemény részesei. S az is lehet, hogy nincs eléggé benne a köztudatban az az óhaj, hogy a valódi csodákról számoljanak be az érintettek az illetékes görög katolikus egyházi vezetőknek.”² – írja Keresztes Sarolta Bazilia bazilita nővér a kegyhelyről.

Bár Máriapócscon eddig valóban nem készült olyan mirákulumos könyv, amelyben az összes csodás imameghallgatást összegyűjtötték volna, számos történet maradt fent levéltári forrásokban és különböző kiadványokban. Mivel egy korábbi tanulmány már körül járta a kegyhelyhez köthető csodás gyógyulások mibenlétének kérdését és felvázolta azt, hogy hogyan nyilvánult meg a kegykép gyógyító ereje³, jelen írás magukat az ismert gyógyulástörténeteket foglalja össze.

¹ A tanulmány az MTA-SZAGKHF Lendület Görögkatolikus Örökség Kutatócsoport projektje keretében készült.

² KERESZTES 2004. 92-93.

³ FÖLDVÁRI 2012. 89-102.

A kegyhelyhez több ismert csodatörténet⁴ kapcsolódik, ezek egyike egy gyógyulást beszél el: Bangó András, a szomszédos Nagykállóban élő kálvinista ember olyan súlyos köszvényben szenvedett, hogy mankó nélkül már járni sem tudott. Betegsége miatt sokat káromkodott, a szomszédja azonban meggyőzte arról, hogy inkább zarándokoljon el Máriapócsra, imádkozzon a kegykép előtt és a gyógyulás biztosabb elnyerése érdekében ajánljon fel valamit a Szűzanyának. Bangó András a kegyhelyen megfogadta, ha meggyógyul, egy kas méhet ajándékoz a kegytemplomnak, amit betegsége elmúlását követően már nagyon megbánt és meggondolta magát. Amikor hazaért, akkor azonban azt látta, hogy a méhek kirepülnek a kasból és Pócs felé veszik az irányt, miután pedig megérkeztek, meghúzódtak abban a repedésben, ami a kegytemplom északi oldalán keletkezett egy földrengés következtében.⁵ Egy másik legenda egy fiatal lány halálából való visszatéréséről szól: 1814. augusztus 8-án a Nagykárolyban élő Bolgár Anna asszony Veronika nevű lánya az esővízes dézsába fulladt. Miután az anya a pócsi Szűzanyához imádkozott, a gyermek visszanyerte életét.⁶

A kegyképhez kapcsolódó első csodás gyógyulásról az ikon 1696. november 4-én kezdődő könnyezésének szemtanúi számoltak be. A 36 megkérdezett közül öten csak hallottak egy vak illetve beteg gyermek gyógyulásáról, Kriegsmann János Jakab, Pócs és a szomszédos Kálló római katolikus lelkésze azonban esküvel is megerősítette azt, hiszen ő maga emelte az ikonhoz a szinte már haldokló gyermeket, aki nem sokkal ezután teljesen meggyógyult, édesanyja pedig a csoda igazolására ajándékot adott.⁷

⁴ További ismert történetek: A lehullott haj története: Ismeretlen nevű leány a hajadonok szokása szerint hajadonfővel ment a kegyképet megcsókolni, de amint ezt megtette, a copfja lehullott. Sírva vallotta be, hogy nem volt joga a kegyképet hajadonfőn megcsókolni, ezért a Szűzanya megbüntette. A hajfonat ma is látható a kegytemplom falán. (MÁRIAPÓCS 1928. 9.); A bilincsek története: A 19. században gyilkosság történt a Máriapócs mellett lévő Nyírgyulaj községben. A nyomozást követően ártatlanul halálra ítélték egy helybeli fiatalembert, aki utolsó kívánságként azt kérte, hogy még egyszer imádkozhasson a pócsi kegykép előtt. Amint a férfi belépett a templomba, lehulltak kezéről a bilincsek, melyek ma is láthatók a kegytemplom falán. (MÁRIAPÓCS, 1928. 10.; KAPIN 2004. 117.)

⁵ A történetet közli: PAULOVITS 1930. 38-39. (Bangó helyett Banyó névvel); MÁRIAPÓCS, 1928. 10-12.; MÁRIAPÓCS 1941. 17-18. Bereghy Endre és a Mária-pócsi lilium című imakönyv összeállítója más adatokkal adja közre ezt a történetet: „*A monda szerint Nagy-Kálló városkában 1792. évben élt valami Kállói István nevű református vallásu ember, kinek ősei jobb világot láttak; azonban az unokának nem igen maradt valamije a nyomorult életénél és két mankónál egyebe. A szegény ember volt jobb módu oldalrokonai segítsége mellett elnyomorodott lábát orvosok által próbálta gyógykezeltetni; de az orvosi tudomány gyengének bizonyult a makacs lábköszvényvel szemben. A szegény nyomorult ember időközönként rettenetes fájdalmakat szenvedett, s többször megkísérelte az öngyilkosságot is [...] Egy ilyen öngyilkossági kísérlet alkalmával Kánya János görög kath. szomszédja által meggátoltatván, - kitől azt a tanácsot nyerte, hogy ajánljon fel valami csekélységet a pócsi szüz anya Máriának, kérlelje őt, hogy segítsen rajta, hogy szörnyű betegségéből kigyógyulandó – ép, egészséges lábat nyerjen. Kállói István uram, Kánya János tanácsát meghallgatván, csakugyan a pócsi szüz Anyához fordult, igérvén azt, hogy ha meggyógyul, az összes vagyonkáját kitevő egy küpő méhét oda ajándékozza neki. [...] Mankóit a pócsi templomban hagyva, gyalog ment haza; és eközben megsajnálta a méhek oda igérését; azonban haza jövén észre vette, hogy a ház végeben, eresz alatt álló méhkasból a méhek rajzanak kifelé – pedig az idő szeptember 11-ike volt – és szedvén magokat, jó magosra fölszállva, egyenesen Mária-Pócs felé vették utjukat. [...]*” BEREGHY 1905. 11-12.; vö. MÁRIA-PÓCSI LILIAM é. n. 27.

⁶ LUPIS 1899. 54.; LUPIS 1900. 44. GKPL III-1-16; MÁRIAPÓCS 1928. 8-9.; MÁRIAPÓCS 1941. 15.; BEREGHY 1905. 6. Az erről készült, papírra festett kép a kegytemplom falán látható, felirata: „*Papíroson Festet Boldog Asszony Képét ajánlotta I-ső Butsu alkalmával N. Károlyban lakozó Polgárné Anna 49 Esztendő avégett hogy 1814 Eszten. Veronka nevezetű gyereke a dézsában lévő esső víz mellett lévén bele esett, mind egy elen nélkül maradván az Anya felyebb említve vagyon az Mária Pócsi Boldog Asszonyhoz folyamodván édes magzatjának éltető erejét vissza adot, amely gyermek most él.*” DUDÁS 1942. 58.; GÁNICZ-LEGEZA-TERDIK 2009. 41.

⁷ A gyermek gyógyulásának ábrázolása a kegyoltár fölött látható. A tanúkihallgatás jegyzőkönyvének szövegét közli: JANKA 1996. 131-149. Az első csodás gyógyulást a kegyképet bemutató 17-18. századi németnyelvű munkák is leírják: „*Welchen beyden auch jene Wunderthat beyzutrucken ist, welche sich bey disen Gnaden-Bild mit einen todtkranken Kind ereignet hat, dann indeme dises ein Priester auf grosses Verlangen seiner betrubten Mutter mit herßlichen Vertrauen der Bildnus anneigete, wurde es von disen himmlischen Krafft-Wasser der Gnaden-Augen Mariae also gestärcket, daß es bald darauff mit völliger Gesundheit*

A könnyezés kivizsgálásában részt vett Johannes Andreas von Corbelli gróf, az Észak-Magyarországon állomásozó császári csapatok parancsnoka, aki 1696. december 8-án levéve az ikont a helyéről, személyesen győződött meg arról, hogy a képet semmilyen módon sem manipulálták és felszárította a könnyeket egy kendővel. Miután a generális megbizonyosodott a csoda hitelességéről, sajátkezűleg írt levélben jelentette ezt I. Lipót császárnak és maga is tanúsította a leírtakat elmondva, hogy hónapokon keresztül kézizületi gyulladásban és csontbántalmakban szenvedett, melyek annyira súlyosak voltak, hogy a fájdalom miatt a végtagjait használni sem tudta. Miután a kezeit a kegykép könnyeivel megnedvesítette, betegsége elmúlt.⁸

A csodás könnyezés híre gyorsan terjedt, s miután Bécsbe is eljutott, I. Lipót császár elrendelte a kegykép elszállítását. A pócsi ikon 1697. július 4-én érkezett meg a császárvárosba, ahol először bemutatták a város összes templomában, majd december 1-én elhelyezték a Stephansdom főoltárán.⁹ A csodás gyógyulások ezt követően nemcsak a Bécsbe vitt eredeti kegyképnél folytatódtak¹⁰, hanem 1715-től elkezdődtek az 1707-ben Máriapócsra került másolatnál is, amely 1715. augusztus 1-2-án, illetve 5-én az eredeti ikonhoz hasonlóan könnyeket hullatott.¹¹

Mivel a régi kis fatemplom már nem volt alkalmas arra, hogy ellássa az első könnyezést követően Pócsra érkező zarándoktömegek igényeit, új kőtemplom építésére volt szükség, amelyhez gróf Károlyi Ferenc jelentős segítséget nyújtott.¹² A gróf súlyos betegsége miatt csak mankó segítségével tudott járni, görögkatolikus vallású veje tanácsára kereste fel a kegyhelyet a gyógyulás reményében. Meggyógyult, s miután hallott a templomépítés nehézségeiről, magára vállalta az építkezés további költségeit, sőt a templom mellé monostort is emeltetett, melynek fenntartására környékbeli birtokaiból ezer holdat adományozott.¹³

Mi tehetett egy gyógyulást csodássá? Elsősorban a betegség súlyossága, illetve láthatóan gyógyíthatatlan mivolta. A szövegek gyakran emelik ki azt, hogy a gyógyszerek hatástalanok voltak, az orvosok pedig lemondtak a beteg életéről. A hívők ezekben az esetekben a szakrális szférához fordultak. 1737-ben De Guella Ferenc Antal, királyi tanácsos zarándokolt el feleségével Kassáról Máriapócsra: „*Ez előtt öt évvel egy rendkívül kellemetlen betegség jött rám, amit – úgy sejtem – az orvosok sem ismertek eléggé, én sem tudtam elég részletesen elmagyarázni. Olyan makacs és borzalmas volt, hogy bár mindig orvosok és kirurgusok tanácsával és munkájával éltem és csaknem a legmodernebb gyógyszereket használtam, kimondhatatlan és csak a lobogó tűzhöz hasonlítható fájdalmakat viseltem el*”¹⁴ írja levelében. Felesége tanácsára fogadta meg, hogy amint enyhül a fájdalom, a „csodáiról híres Máriakép” előtt fog imádkozni. A fogadalom teljesítése után a tanácsos súlyos betegsége a gyógyszerek további szedése nélkül elmúlt. A csodatörténetek gyakori részét képezi fogadalom megtételének vagy beváltásának leírása, ami egy vallásos jellegű jogi viszonyt fejez ki az Ember és a Szent között. A hívő fogadalmat tesz, mellyel a Szentre bízta magát megígérve azt, hogy kérése teljesítése esetén köszönetét nyilvánosan (fogadalmi tárgy

begnadet [...]” GRÜNDLICHER INHALT 1698. 18-19.; vö. HEYLSAMER 1703. 16.; FUNFßIG-JÄHRIGES JUBEL-FEST 1747. 4.; GRÜNDLICHE 1772. 7.

⁸ BELME 1996. 127.; BELME 1997. 92. Corbelli tábornok vallomása az ikon németnyelvű leírásaiban is kiemelt szerepet kap. vö. GRÜNDLICHER BERICHT 1796. 5-7.; ABGETROCKNETE TRÄNEN 1698. 8.; HEYLSAMER 1703. 25.; HOFMANN 1906. 149-151.

⁹ vö. FÖLDVÁRI 2020. 304-308.; FÖLDVÁRI 2015. 93-117.

¹⁰ vö. FÖLDVÁRI 2015. 13-26.; FÖLDVÁRI 2017. 122-131.

¹¹ lásd KISS 1776.; KÁLLAY KOTÁSZ – BÁTI 2015. A Bécsbe elszállított eredeti kegykép 1696 után már nem, de a Máriapócson lévő másolat 1715 után ismét könnyezett 1905-ben, erről bővebben lásd. ADATOK 1906.

¹² TERDIK 2014. 27-76.

¹³ A gróf mankóit a kegytemplomban hagyta, ezek ma is láthatók a kegyoltár melletti falon. TERDIK 2014. 27.; MÁRIAPÓCS 1928. 13.; MÁRIAPÓCS 1941. 19-20.; DUDÁS 1987. 105.

¹⁴ NSZBRL 1. doboz I-1-e

felajánlásával, a kegyhelyre történő zárandoklattal stb.) kifejezi.¹⁵ 1751-ben Dessewffy Ferencné kereste fel szintén fogadalomból a máriapócsi Szűzanya kegyképét, mivel Veronika nevű lánya mindkét szemére megvakult. A zárandoklatot követően a gyermek látását visszanyerte, amelyet édesanyja 1751. július 2-án elismert.¹⁶

Csodássá minősíthette az eseményt az a tény is, hogy a Szent megszólítása a betegség azonnali javulását vagy teljes gyógyulását eredményezte. Több kiadványban is megjelent gróf Barkóczy János, Szabolcs vármegyei főispán egyik, súlyosan beteg lányának története, aki, miután a pócsi templomba vitette magát, rövid imádkozás és a kegykép megcsókolása után teljesen egészséges lett.¹⁷

A Forgách Pál gróf családjában történt csodás gyógyulásnak az a templom falán elhelyezett, ezüstműből öntött figurákból álló fogadalmi kép állít emléket, amely a beteg gyermekért imádkozó nemesi családot ábrázolja.¹⁸ A máriapócsi kegytemplomban, a kegyoltár melletti falakon számos mankó és fogadalmi (votív) tárgy látható. Ezek az adományok nemcsak a kegyhelyen történt imameghallgatásokat dokumentálják, reprezentálva ezzel a kegykép gyógyító erejét, hanem a zárandokoknak is igyekeznek követendő példát mutatni, buzdítva őket hasonló felajánlásokra. 1771. márciusában Gróf Zichy Terézia Homonnáról egy ezüst szívet küldött Máriapócsra, levelében pedig lánya betegségéről írt, melyért misét kért. A mise hatását bizonyítja, hogy 1796. december 5-én a grófnő egy aranyat küldött Pócsra, hogy betegségből felgyógyult lányáért ismét liturgiát végezzenek.¹⁹

A Pócsi Szűzanya kegyképénél segítséget kérők a 18-19. században vakságban, valamilyen szembetegségben, süketnémaságban vagy különböző lábbántalmakban szenvedtek. Más jellegű betegségek, balesetek a későbbi századokban kerülnek előtérbe. Bolgár Anna lányának 1814-es, legendaként elterjedt esete után 1817-ből származik a legkorábbi feljegyzés, amely a majtényi Sefferin Zsuzsanna lábainak meggyógyulását beszéli el. Mankói a kegytemplom falára kerültek.²⁰ Hasonló csodatörténet maradt fenn a kegytemplom 1851-1858 közötti, szláv nyelvű bevételi és kiadási naplójának utolsó oldalán magyar nyelven: a 20 éves dámóci lakos, Bodnár Mária mankón érkezett az 1852-es pócsi búcsúra, a következő évben azonban már hálát adott a Szűzanyának visszanyert egészségéért. Az esetet a szintén Dámócon élő, 50 éves Vorus Mária és fia tanúsították a pócsi parókus előtt.²¹

A kegykép gyógyító ereje különböző módokon nyilvánult meg, melyek között nagyon gyakori volt, hogy a kegytemplomba érkezett beteget egyszer vagy többször az ikonhoz érintették. Csőke Mátyás és Szabó Anna nagy iváni lakosok 17 éves süketnéma gyermeke, Rozália 1857. szeptember 7-én, a kegyképhez kétszer hozzáérintve szólalt meg először és a „Jézus, Mária” szavakat mondta.²² Ezt a források szerint még aznap megerősítette tizenkét tanú, akik közül tizet sorol fel a kegyhelyen 1857-1899. között vezetett évkönyv.²³ A Jéke községből származó Policzky József és Kádár Borbála 20 éves lánya, Borbála 7 éves

¹⁵ BARNA 2002. 9-10.

¹⁶ KISS 1776. [40.]; LUPIS 1900. 43.; LUPIS, 1899. 54.; BEREGHY 1905. 6.

¹⁷ A gyógyulás hitelességének igazolásáról mást írnak a források: A történet hitelét az egykor a kegytemplom falán látható „bizonyosság levél” igazolta. (MÁRIAPÓCS 1941. 15.); A gyógyulás hitelességét 1776. novemberében a gróf testvére bizonyította a pócsi kolostorban. (BEREGHY 1905. 6.) A hitelességet a gróf hitvese igazolta a pócsi kolostorban. A bizonyosságlevél a templom falán látható. (LUPIS 1899. 54.)

¹⁸ MÁRIAPÓCS 1941. 20. vö. TERDIK 2014. 56. A kép felirata: Sumat per te preces, monstra te esse matrem Ex voto 1794.

¹⁹ Máriapócsi Bazilika Levéltár (MBL), A Nagy Szent Bazil Rend írásos dokumentumainak és múzeumi gyűjteményének digitális anyagai 1-4. 2003-2004.

²⁰ LUPIS 1899. 55.; BEREGHY, 1905. 6. Az 1900-ban nyitott Látogatási könyv szerint a kegytemplom falán látható volt az eset hitelességét igazoló irat is. LUPIS 1900. 44.

²¹ ZELNI 1851-1858. 80. Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Könyvtára, Ms 10004

²² LUPIS 1899. 55.; BEREGHY 1905. 7.; Az igazoló irat látható volt a kegytemplom falán. LUPIS 1900. 44.

²³ CSODÁK. é.n. NSZBRL 1. doboz I-1-e

korától, lábainak elnyomorodása miatt, csak mankóval volt képes járni. A lány Mária névnapján „*Pócson a Boldogságos szent szüz képéhez ájtatos imái közt felérintetvén – vallomása szerint a képhez való érintése alkalmával valami különös könnyebbülést érzett és már a garádicsról önerejével jött le és minden segedelem nélkül jött ki a templomból*”.²⁴ A gyógyulást Borbála testvérei és rokonai tanúsították, a lány elhagyott mankói pedig a kegytemplom falára kerültek.²⁵ Méltóságos Semsey Józsefné szül. Battay Paulina 1860. április 27-én Eperjesről teljes felgyógyulásáért hálából három fogadalmi tárgyat küldött a pócsi Szűzanyának.²⁶

A kegykép megérintése a Szűzanyával való kapcsolatteremtés csúcspontja, a vallásos életet befolyásoló alapvető élmény. A pócsi búcsújárás legfontosabb mozzanata a kegytárggyal való érintkezés, melynek célja a megszentelődés, részesülés a természetfeletti erőben, kegyelemben.²⁷ 1860. szeptember 6-án a következőket jegyezték fel Ripka János 10 éves lányáról, Zsuzsannáról, aki születésétől kezdve süketnéma volt: „*a Boldogságos szüz képéhez érintetvén megszólalt, és a mostoha Anyya Zsilova Anna után az Otcsenást*²⁸ *elimádkozta de nem egészen tisztán*”.²⁹ Ugyanezen hónap 8. napján szintén történt egy csodás gyógyulás, a 43 éves, másfél évig vakságban szenvedő Miklós István pácini lakos a következő módon nyerte vissza szeme világát: „*amint ide a Pócsi templomba beért azonnal a szemei előtt nagy világosodást látott s azonnal a Boldogságos Szüz képét meglátta, és azóta folytonosan lát, és könyvet is olvas.*”³⁰

A forrásokban található adat egyszerre több betegségből való kigyógyulásra is. A doboka megyei Vármezőről származó Kozma Pelagia súlyos betegsége mellett három évig süketnéma volt. 1871-ben az asszony Pócson nemcsak betegségéből gyógyult fel, de hallását és beszédképességét is visszanyerte.³¹ 1897. áprilisában Lázár József és Bakancsos Eszter 4 éves lánya, Terézia elvesztette a látását és három hónapig teljesen vak volt. Mivel az orvosok nem tudtak rajta segíteni, a szülei elvitték őt Máriapócsra, ahol „*1897. év július 31-én és ugyanazon év augusztus 1-én a kegyképhez főt. Lupis Sylvester ezidőszerinti ecclesiarcha*³² *által felérintetett [...] csodálatos módon még augusztus 2-án szemvilágát visszanyerte.*”³³ A csodát a szülők és a nagymama igazolta és kérte megörökíteni a kegyhelyen.

Sok esetben hozott gyógyulást a kegykép előtt elmondott ima is. A 23 éves Farkas Lajosné szül. Tóth Borbála 11 hónapos gyermeke, Erzsébet születésétől kezdve vak volt és látását akkor nyerte vissza, amikor édesanyja leborult vele a pócsi Istenszülő kegyképe előtt. Mindezt tanúvallomásában több királyházi lakos is megerősítette Melles Emil, Mosolygó Antal, Szabó Miklós és Sereghy János görögkatolikus lelkészek előtt.³⁴

²⁴ CSODÁK é.n. 7.

²⁵ CSODÁK é.n. 7. vö. MÁRIAPÓCS, 1941. 15.; LUPIS 1899. 55.; BEREGHY 1905. 7.

²⁶ Az egyiket egy férfi és két nő alakja látható, a másik votum három szívet, míg a harmadik egy női alakot és egy kezét ábrázol. A tárgyak a kegytemplom falára kerültek. LUPIS 1899. 55-56.; BEREGHY 1905. 7.

²⁷ SZACSVAY-SÉRA 591.; DIÓS 1997. 241.

²⁸ otcsenás: Miatyánk

²⁹ CSODÁK é.n. 7. vö. LUPIS 1899. 56.; BEREGHY 1905. 7.; LUPIS 1900. 46. Egy későbbi, 1926-ban történt hasonló esettel kapcsolatban, amelyben egy süketnéma gyermek a máriapócsi kegytemplomban váratlanul megszólalt, Zsatkovits Dénes bazilita szerzetes, a kegyhely gondnoka, már ezt írta: „*Bármint áll a dolog, azt magam tapasztaltam, hogy a leányka hallja a szót; ami pedig a beszédet illeti, most csak arról lehet szó, hogy visszanyerte-e a beszélőképességét, amit az fog végleg eldönteni, hogy egy esztendő leforgása alatt megtanul-e beszélni. Ha igen, úgy csoda történt.*” NAGY A PÓCSI SZŰZ MÁRIA HATALMA! 1926. 213.

³⁰ A tanúk felsorolását lásd: CSODÁK é.n. 8.; vö. MÁRIAPÓCS 1941. 15.; LUPIS 1899. 56.; BEREGHY 1905. 7.

³¹ LUPIS 1899. 56.; BEREGHY 1905. 7.; LUPIS 1900. 46.

³² A kegytemplom akkori gondnoka.

³³ CSODÁK é.n. 28. vö. BEREGHY 1905. 8.

³⁴ CSODÁK é.n. 29.

Az érintés mellett az ikon megcsókolása szintén azonnali javulást eredményezett a feljegyzett történetek szerint. A csók egy intim gesztus. Amikor a hívő megcsókolja a kegyképet, egyszerre fejezi ki a Szűzanya felé érzett tiszteletet, gyengédséget és szeretetet, vagyis annak megsejtését, hogy a Szent emberi közelségbe kerül annyira, hogy a hívő megérintheti, megcsókolhatja. A csók révén másként tekint a zarándok az ikonra és másként éli meg: nem tárgy többé, hanem az isteni jelenlét hordozója.³⁵ 1899. augusztus 27-én Petruka Aurél szilágy-krasznai görögkatolikus lelkész és felesége, Coszte Julia, harmadik gyermeküket, Andrást a pócsi Szűzanyára bízták. Miután az orvosok nem tudták a fiú lábait meggyógyítani, a család elzarándokolt a kegyhelyre, ahol a kegykép előtti ima illetve annak megcsókolását követően a gyermek lábai teljesen egészségesek lettek.³⁶ Szintén ebben az évben történt Zsula Joan és Podica Flóra, Mária nevű lányának gyógyulása, aki két hónapra teljesen megvakult a jobb szemére, amelyen egy tyúktojás nagyságú kinövés volt. Miután a gyermeket 1899. augusztus 27-én a kegyképhez érintették, nemcsak látását nyerte vissza, hanem a daganat is eltűnt.³⁷

A pócsi kegykép általános segítő patrónusnak tekinthető, mivel a hívők nem csak betegség esetén keresték fel, hanem olyan természeti csapások idején is, mint az 1842-ben bekövetkezett aszály³⁸ vagy az 1860-as éhínség. Utóbbira a fogadalmi adományok között látható kis csupor és kanál emlékezteti a templomba betérőket.³⁹

Ahogy a korábbi történetekben látható, a meggyógyultak gyakran hagyták a kegyhelyen a mankójukat, de sokan küldtek ékszerrel is: „Az ide mellékelt hét drb ékszer azon alázatos kéréssel vagyok bátor Főtisztelendőségedhez felküldeni: miszerint kegyeskedjék azokat a boldogságos jó szüz Mária kegyképéhez felfüggeszteni”- kérte 1904. május 15-én kelt levelében Jura Péterné, akinek férje olyan súlyos tüdő- és mellhártyagyulladásból gyógyult fel a Szűzanya közbenjárására, hogy korábban öt orvos is lemondott az életéről.⁴⁰ A dombrádi Dusa Péter és felesége 1905. február 26-án kisfiuk gyógyulásáért ajándékozták a kegyképnek az emlékül kapott és ereklyeként őrzött két Mária 2000 korona értékű aranytűjüket.⁴¹

A Máriapócscon történt csodás imameghallgatások a hívők hitét is erősítették, ahogy Kiss Andor, tolcsvai görögkatolikus pap beszámolója is alátámasztja ezt: „Seer Jánosné, szül. Granoviter Lidia, 47 éves, róm. kath. vallásu tolcsvai lakosnő [...] jobbkeze mintegy öt év óta – a rajta végzett műtét óta – reszkető idegsokkot kapott s hasznavehetetlenné vált. [...] Elutazásunk előtt a kegykép előtt hosszabban imádkozott kérve a Szűzanya pártfogását és közbenjárását. Vonatra szállva a rózsafüzér imádságába kezdtek a zarándokok s eközben vette észre, hogy bémult keze meggyógyult, mindenfelé mozgathatóvá s használhatóvá lett. [...] Hiveim ennek tudatában lelkiekben és hitükben megerősödve tértek vissza otthonukba.”⁴²

Hasonlóképpen ír felgyógyulásáról Pál Jánosné, aki 14 éven át nyomorék volt: „Aki lát a kis falum utcáin végig menni az csodálkozva néz végig rajtam és kérdi: milyen orvosnál voltam, milyen gyógyszert használtam? Az én orvosom a Csodatevő Szűzanya volt!!!”⁴³

³⁵ SZABÓ 2008. 53.

³⁶ A gyógyulás hitelül szolgáló nyilatkozatot a szülők 1900. augusztus 25-én tették Pócscon, amelyhez dr. Budisianu János perjei görögkatolikus lelkész is tanúskodott. BEREGHY 1905. 8. vö. LUPIS 1900. 48-49.

³⁷ BEREGHY 1905. 9.; A Látogatási könyv szerint a gyermek gyógyulása a kegykép megcsókolása után következett be. LUPIS 1900. 49.

³⁸ MÁRIA-PÓCSI LILÍOM, é.n. 12.

³⁹ MÁRIAPÓCS 1941. 16.

⁴⁰ BEREGHY 1905. 9-10.; A Látogatási könyv 1905-re dátumozza a levelet. LUPIS 1900. 51.

⁴¹ BEREGHY 1905. 10.; LUPIS 1900. 50. Az ajándékok megtalálhatók a kegytemplom 1918-as leltárjában is. Lásd. FÖLDVÁRI 2020. 129.

⁴² NSZBRL 1. doboz I-1-e

⁴³ NSZBRL 1. doboz I-1-e, a történetet közli: DUDÁS 1940. 69.; KOCSIS 2004. 127.

A betegségekre emlékeztető tárgyak, mankók adományozása mellett a mai napig él a településen az a szokás, hogy kérés vagy hála esetén a pócsi Szűzanya tisztelői a karikagyűrűjüket hagyják a kegyképnél: „Jó pár éve az egyik házaspárnak volt egy kislánya, kiderült, hogy leukémiás. Debrecenbe hordták nagyon sokáig és az apuka Velem dolgozott és nagyon sírt. Úgy tett Nekem, hogy felajánlottuk a két gyűrűnket a Szűzanyának, hogy segítsen rajtunk. És a kislány meggyógyult, már kisbabája is van.”⁴⁴ – emlékezett vissza az egyik máriapócsi lakos. Az 1900-ban nyitott Látogatási könyvben számos ehhez hasonló bejegyzés olvasható: „Havas Andrásné a Szűz Anyának ajánlja kis Györgyikéjét, felajánlva jeggyűrűjét, hogy gyógyítsa meg őt betegségéből. Buj községből jöttek. Máriapócs 1959. V. 31.”⁴⁵

Ugyancsak ebbe a könyvbe téve maradt fent az a tanúsítvány, amely a kegyhely pecsétjével és Fodor István esperes-lelkész aláírásával igazolja a 17 éves Kiss Mária látásának teljes megjavulását. A lány 1956-ban kereste fel édesanyjával a kegytemplomot, ahol zokogva borult le a csodatevő ikon előtt. Miután a templomból kijöttek, szeme javulásnak indult és lassan teljesen elhagyta a 6 és fél dioptriás szemüveget, amit később, „mint gyógyulásának bizonyító emléket”, Máriapócsra hagyott.⁴⁶

Máriapócsra az 1970-es évekig szokás volt emellett a kegytemplom előtti téren a viaszból készült, testrészt, női-, férfi-, gyermek- vagy állatalakot ábrázoló offerek árusítása, amelyeket a hívők a kegytemplom oltárán hagytak. A szklerózis multiplexben szenvedő Gergely Mária gyógyulása érdekében fia is elzarándokolt 1959-ben a kegyhelyre, ahol „meggyújtott egy láb alakú gyertyát, letette a könnyező Mária-kép elé, és ott könyörgött az édesanyja gyógyulásáért, aki pár hét múlva, bár nehezen, de fel tudott állni és fokozatosan elkezdett járni.”⁴⁷

A máriapócsi kegyhelyen nemcsak a templomban, hanem a mögötte lévő táborig oltár körül is láthatók a csodás gyógyulások emlékei, a hátatáblák. A Görögkatolikus Szemle 2005-ös évre kiadott Kalendáriumában a hátatáblák ajándékozóirol került közlésre két történet Mosolygó Marcell atya tollából. „Számomra felejthetetlen marad az az öt év négy hónap, amit 1995 és 2000 között Máriapócsra szolgálhattam. Ez alatt az idő alatt 45-50 darabbal gyarapodott a külső táborig oltár körül elhelyezett hátatáblák száma.”⁴⁸ – írja visszaemlékezésében. A Miskolc környékéről érkező házaspár kislányáért, aki úgy született, hogy izületei letapadtak, a nagymamája születésétől fogva végezte a Máriapócsi Kilencedet⁴⁹. A kis Zsuzsikát végül Debrecenben operálták meg, bár a műtét nagyon kockázatos volt, sikerült. Egy fiatal jegyespár pedig egy műanyag hátatáblát adott át Mosolygó atyának azért, mert a pócsi Szűzanya közbenjárása eltűnt a vőlegény egyik szeme felett lévő daganat.

A Máriapócsra élő Nagy Szent Bazil Rendű Nővérek is számos csodás imameghallgatásról értesültek: „Pár évvel ezelőtt egy asszony jött ide gyalog, és út közben megsérült a lába. Az orvos sem tudta megmondani, hogy inszakadás, vagy rándulás történt, csak nem tudott járni, csak bicegve. Mégiscsak bement a templomba, a lépcső aljában valami különös érzés fogta el, és ahogy ment fel a Mária-képhez, mintha angyalok repítették volna föl, és amikor odaért a kegykép alá, mintha semmi baja nem lett volna a lábának, úgy jött le.” – emlékezett vissza Maczkó Etelka Tekla nővér.

Keresztes Sarolta Bazilia nővér a Hevenesi János jezsuita atya családjában történt csodás gyógyulást osztotta meg. Hevenesi atya szüleinek 1900-ban született második gyermeke újszülött korában meghalt, s az 1902-ben született kislány, Mária is halálos beteg lett és az orvosok lemondtak róla. A család ekkor

⁴⁴ Szahajda János szíves közlése

⁴⁵ LUPIS 1900. 241.

⁴⁶ GKPL III-1-16 Hasonló történetet közölt a Keresztény Élet: D. K. 2005. nov. 20. 4.

⁴⁷ D.K. 2005. nov. 27. 4. A szokás leírását lásd. SZALONTAI 1977.; SÜLYÖK 1968. 12.

⁴⁸ MOSOLYGÓ 2004. 122.

⁴⁹ REGŐS 1945. Szintén a Máriapócsi Kilenced imádkozásának hatására bekövetkezett imameghallgatást ír le: D.K. 2005. dec. 4. 4.; LUPIS 1900. 73.

Máriapócsra utazott: „*Fájdalmasan sírva vitték fel a haldokló kisbabát a kegyképhez, de örömkönnnyeket ontva jöttek le onnan, mert az értetközéskor⁵⁰ a pici Máriát meggyógyította a Boldogságos Szűz Mária, a máriapócsi Szűzanya.*”⁵¹

A kegyhelyre évről-évre folyamatosan érkeznek a kegyképhez kapcsolódó csodás imameghallgatásokról szóló levelek. A bazilita rendházban található Nagy Szent Bazil Rend Máriapócsi Gyűjteményében őrzik azokat a mankókat, amelyeket egy Bartal Nóra nevű kislány szülei küldtek el 2009-ben Pócsra, gyermekük meggyógyulását követően. A kislány lábában két éves korában olyan ízületgyulladás alakult ki, amely miatt csak mankóval tudott járni. A család háromszor is járt Máriapócsra abban a reményben, hogy mankó nélkül mennek majd haza. Bár azonnali gyógyulás nem következett be, Nóra állapota fokozatosan javulni kezdett, végül a lába teljesen egészséges lett.⁵²

A kegykép előtt történt gyógyulások áttekintése után, zárásként álljanak itt Janicsek József szavai, amelyek nagyon jól összefoglalják a máriapócsi kegykép csodatevő erejéhez kapcsolódó imameghallgatások történetét:

„*A mária-pócsi kicsiny [...] kegykép [...] különleges esztetikai méltatásra és értékesebb technikai műbecsre nem tart számot. [...] Ámde megtaláljuk benne a megosztható kegyelmek olyan forrásait, a melyekből bajában, szenvedésében meríthet a vak, a sánta, a béna s más testi nyomorék és lelki beteg, s évszázadok óta enyhülést, gyógyulást talál sok olyan, a kinek egészségét az emberi tudomány nem volt képes visszaadni.....A templom főhajójának oldalfalain függő mankók, a megbilincseltek a kép előtt lehullott láncai, a meggyógyult testrészeket ábrázoló számos ezüst dombormű, eme titokzatos erejű kegykép által felkeltett érzéseknek, a teremtett állapotváltozásoknak csodás következményeiről tanuskodik; s a képet borító ruhalepelre ráaggatott értékes aranyláncok, gyűrűk, órák, karperecek és egyéb ékességek a számos meggyógyultnak örök hálójáról tesznek bizonyosságot.*”⁵³

Irodalom

Abgetrocknete Tränen Das ist: Von der Wunderthätigen Zäher-trieffenden Bildnus der Gnaden-reichen Gottes-Gebähreein so zu Pöstsch in Ober-Ungarn Anno 1696. den 4. Monats-Tag Novembris an beeden Augen zu weinen angefangen [...], Johann Christoph Lochner, Nürnberg, 1698.

Adatok a Boldogságos Szűz Anya mária-pócsi kegyképének 1905. évi december havában történt könnyezéséről, Unio Könyvnyomda Részvény-Társaság, Ungvár, 1906.

BARNA Gábor (2002): „*Mária megsegített*” *Fogadalmi tárgyak Máriaradnán I.* Devotio Hungarorum 9./I. Néprajzi Tanszék, Szeged

BELME László (1996): Corbelli tábornok jelentése. In: Ivancsó István (szerk.): *Történelmi konferencia a máriapócsi Istenszülő-ikon első könnyezésének 300. évfordulójára*. Nyíregyháza, 123-129.

BELME László (1997): *Az Istenszülő pócsi kegyképének csodatevő könnyezése 1696. november 4. – december 8. A 300 éves máriapócsi kegykép története a levéltári források tükrében*, Budapest

⁵⁰ értetközés: a kegykép megérintésének népi elnevezése, amely egyaránt jelenti az ikon megcsókolását, megérintését. lásd. SZABÓ 2008. 48.

⁵¹ KERESZTES 2004. 93.

⁵² Az édesanya levele megtalálható a Nagy Szent Bazil Rend Levéltárában. NSZBRL 1. doboz I-1-e

⁵³ Janicsek József: A mária-pócsi Szűz Mária-kegykép. Nyomatott a Viléz A. út. könyv-, kö- és műnyomdában, Kassa, 1906. 11.

BEREGHY Endre (1905): *A Mária-Pócsi kegyhely rövid története és imái*, Taizs József könyvnyomdája, Pécs

D. K.: Szem- és lélekgyógyítás. XX. századi pócsi történetek (1.) *Keresztény Élet*, 2005. nov. 20. XIII/47. 4.

D.K.: Meghallgatott imák. XX. századi pócsi történetek (2.) *Keresztény Élet*, 2005. nov. 27. XIII/48. 4.

D.K.: Meghallgatott imák. XX. századi pócsi történetek (3.). *Keresztény Élet*, 2005. dec. 4. XIII/49. 4.

DUDÁS Bertalan (1941): *A Máriapócsi Könnyező Szűz Zarándok Naptára az 1941-ik évre*, Szent Bazil Rend kiadása, Ungvár

DUDÁS Bertalan (1942): *Máriapócsi Zarándok Naptár az 1943- évre*. Szent Bazil Rend kiadása és nyomása Ungvárott

DUDÁS Bertalan: A baziliták szerepe a Hajdúdorogi Egyházmegye történetében. In: Timkó Imre (szerk.): *A Hajdúdorogi Bizánci Katolikus Egyházmegye Jubileumi Emlékkönyve 1912-1987*. Nyíregyháza, 1987. 103-115.

Érintőzés. In: Diós István (szerk.): *Magyar Katolikus Lexikon*, III. Budapest, 1997. 241.

FÖLDVÁRI Katalin: Csodás gyógyulások Máriapócson, a Könnyező Szűzanya kegyhelyén. Történeti Tanulmányok XX. A Debreceni Egyetem Történelmi Intézetének kiadványa, Debrecen, 2012. 89-102.

FÖLDVÁRI Katalin: A mirákulumos könyvek szerepe egy kegykép történetének feltárásában: az eredeti pócsi ikonhoz kapcsolódó imameghallgatások. In: Keresztes Gábor (szerk.): *Tavaszi Szél 2015. Konferenciakötet*, EKF Líceum Kiadó, Budapest-Eger, 2015. 13-26.

FÖLDVÁRI Katalin: A mindennapi élet szükséghelyzetei a 17. században. Imameghallgatások az eredeti pócsi ikonnál. In: Kiss Gábor (szerk.): *Fiatal Kutatók és Doktoranduszok VII. Nemzetközi Teológuskonferenciájának tanulmánykötete*, Pécs, 2017. 122-131.

FÖLDVÁRI, Katalin: „Aller Sieg in Ungarn kommt durch Mariam” Die Ikone „Maria Pocs” im Marienkult der Habsburger. *Folia Athanasiana* 17. 2015. 93-117.

FÖLDVÁRI Katalin: A máriapócsi kegykép 1917-ben elröbölt fogadalmi adományai. *Athanasiana* 50. 2020. 114-141.

FÖLDVÁRI Katalin: A pócsi kegykép kultusza Bécsben. In: Terdik Szilveszter (szerk.): *Orcád világossága. Görögkatolikusok Magyarországon*, Debrecen, 2020. 304-308.

Funßßig-Jähriges Jubel-Fest des Wunderthätigen Gnaden-Bilds Mariae von Potsch [...] gedruckt bey Joh. Peter von Ghelen, Wien, 1747.

Gánicz, Tamás-Legeza, László- Terdik, Szilveszter (ed.): Máriapócs our National Sanctuary, Mikes Kiadó Publishing House, 2009.

Gründlicher Bericht über die im Jahre 1696 geflossenen Thränen des Bildes der seligsten Jungfrau und Mutter Gottes Maria von Pötsch [...] Wien, 1796.

Gründlicher Inhalt und wahrhaffte Nachricht von der Bildnuß Mariae der jungfräulichen Mutter Gottes, welche Anno 1696. in dem Königreich Hungarn [...] Andreas Heyinger Buchdrucker, Wienn, 1698.

Gründliche und ausführliche Beschreibung der wunderthätigen Bildniß der weinenden Mutter Gottes von Pötsch [...] Franz Leopold Grund burgerlichen Buchdrucker, Wien, 1772.

Heylsamer Gnaden-Brunn in den wunderthätigen Bild der weinenden Mutter Gottes von Pötsch in St. Stephan [...] Heyinger, Wienn, 1703.

HOFMANN, Emil (1906): *Legenden und Sagen vom Stephansdom*, A. Pichlers Witwe & Sohn, Wien,

JANICSEK József (1906): *A mária-pócsi Szűz Mária-kegykép*. Nyomatott a Viléz A. út. könyv,- kö- és műnyomdában, Kassa

JANKA György: A máriapócsi könnyezés jegyzőkönyve a Hevenesi Gyűjteményben. In: Ivancsó István (szerk.): *Történelmi konferencia a máriapócsi Istenszülő-ikon első könnyezésének 300. évfordulójára*, Nyíregyháza, 1996. 131-149.

KÁLLAY KOTÁSZ Zoltán – BÁTI Márk (szerk.): *Igaz beszéd a második pócsi szűz szent Mária képének sírása és könnyezése felől azaz: Amely mostan közönséges tiszteletre kitétetvén nemes Szabolcs Vármegye Pócs helységében Magyarországban tiszteltetik*. Budapest, 2015.

KAPIN István: A bilincsek története Máriapócson. A szabadság bilincsei. Kocsis Éva (szerk.): *A Görögkatolikus Szemle Kalendárium a 2005-ös esztendőre*, Nyíregyháza, 2004. 117.

KERESZTES Bazilia: *Miért sírsz Édesanyám?* Kocsis Éva (szerk.): *A Görögkatolikus Szemle Kalendárium a 2005-ös esztendőre*, Nyíregyháza, 2004. 90-94.

KISS, Joannes: *Vera relatio super fletu Lachrymatione secundae sacrae imaginis Pocsensis Beatae Mariae Virginis [...]*, Ex typographia Landereriana, Cassoviae 1776.

LUPIS Sylvester: *Mária-Pócsi Nefelejts*, Ungvár, 1899.

Máriapócs, Kiadja: Nagy Szent Bazil Rendje Máriapócson, Merkur-könyvnyomda, Nyíregyháza, 1928.

Máriapócs, Szent Bazil-rend könyvnyomdája, Ungvár, 1941.

Mária-pócsi lilium Ó-hitű imakönyv a görögkath. keresztények számára. Nyomtatja és kiadja Steinbrener ker. János cs. és kir. könyvnyomdász Winterbergben. é. n.

MOSOLYGÓ Marcell: Az ima erejéről. Beszédes hátatáblák Máriapócson. Kocsis Éva (szerk.): *A Görög Katolikus Szemle Kalendárium a 2005-ös esztendőre.* Nyíregyháza, 2004. 122-123.

Nagy a pócsi Szűz Mária hatalma! *Máriapócsi Virágoskert* II. évf. 12. sz. 1926. dec. 212-213.

PAULOVITS Sándor (1930): *Magyarország kegyhelyei és azok csodái,* Budapest

REGÖS Dénes (1945): *Kilenced a Máriapócsi Könnyező Szűzanya tiszteletére: az első könnyezésnek közeledő 250 éves jubileuma elé.* Máriapócsi Szent Bazil-Rend Kegyetemploma

SZABÓ Irén (2008): *A magyarországi görög katolikus vallásgyakorlat gesztusai,* Budapest

SZALONTAI Barnabás (1977): *Viaszöntő népszokás Máriapócson,* A Báthori István Múzeum kiadványai 24. Nyírbátor

SZACSVAY Éva – SÉRA László (2014): Az érintés a szakrális kommunikációban. A gyógyerő pszichológiája. In: Gyöngyössy Orsolya – Limbacher Gábor (szerk.): *Vallási kultúra és életmód a Kárpát-medencében 9. Tanulmánykötet a 90 esztendősz Erdélyi Zsuzsanna tiszteletére.* Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém 578-619.

SULYOK Katalin: Pócsi búcsú, *Élet és Irodalom* XII. évf. 42. sz. 1968. október 19. 12.

TERDIK Szilveszter (2014): *Görögkatolikus püspöki központok Magyarországon a 18. században. Művészet és reprezentáció.* Nyíregyháza

Levéltári források

Csodák. Másolat a máriapócsi könyvtárban található 1857-1899-ig szóló évkönyvből. Kézirat. 1. NSZBRL 1. doboz I-1-e

Máriapócsi Bazilita Levéltár (MBL), A Nagy Szent Bazil Rend írásos dokumentumainak és múzeumi gyűjteményének digitális anyagai 1-4. 2003-2004.

LUPIS Sylvester (összeáll.): *A mária-pócsi Boldogasszony csodatevő könnyező képének hiteles története, csodái és látogatási könyve 1696-1896.,* Máriapócs, 1900. GKPL III-1-16

ZELNI, Irenj: [Knizsica Prichodi i Poschodi Parochie Obiteli Marija Povcsankoj nacsinajuscsajaszja ot lita 1852]. Kézirat, s.l. 1851-1858. 80. Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Könyvtára, Ms 10004